EUROOPA KOHTU OTSUS (suurkoda)

2. mai 2006 *

Kohtuasjas C-436/03,

mille esemeks on EÜ artikli 230 alusel 14. oktoobril 2003 esitatud tühistamishagi,

Euroopa Parlament, esindajad: J. L. Rufas Quintana ja E. Waldherr, hiljem E. Waldherr ja R. Passos, kohtudokumentide kättetoimetamise aadress Luxembourgis,

hageja,

keda toetas

Euroopa Ühenduste Komisjon, esindaja: C. Schmidt, hiljem J.-F. Pasquier, kohtudokumentide kättetoimetamise aadress Luxembourgis,

menetlusse astuja,

* Kohtumenetluse keel: prantsuse.

versus

Euroopa Liidu Nõukogu, esindaja: J.-P. Jacqué ja M. C. Giorgi Fort,

kostja,

keda toetas

Hispaania Kuningriik, esindaja: E. Braquehais Conesa, kohtudokumentide kättetoimetamise aadress Luxembourgis,

Suurbritannia ja Põhja-Iiri Ühendkuningriik, esindaja: R. Caudwell, keda abistasid Lord P. Goldsmith, *QC*, ja N. Paines, *QC*, kohtudokumentide kättetoimetamise aadress Luxembourgis,

menetlusse astujad,

EUROOPA KOHUS (suurkoda),

koosseisus: president V. Skouris, kodade esimehed P. Jann, C. W. A. Timmermans, A. Rosas ja J. Makarczyk, kohtunikud J.-P. Puissochet (ettekandja), R. Schintgen, J. Klučka, U. Lõhmus, E. Levits ja A. Ó Caoimh,

kohtujurist: C. Stix-Hackl,
kohtusekretär: R. Grass,

arvestades kirjalikku menetlust,

olles 12. juuli 2005. aasta kohtuistungil ära kuulanud kohtujuristi ettepaneku,

on teinud järgmise

otsuse

1 Euroopa Parlament palub tühistada nõukogu 22. juuli 2003. aasta määrus (EÜ) nr 1435/2003 Euroopa ühistu (SCE) põhikirja kohta (ELT L 207, lk 1; edaspidi „vaidlustatud määrus").

Õiguslik raamistik

2 Vaidlustatud määrus võeti vastu EÜ artikli 308 alusel. Sellega kehtestati ühtne Euroopa ühistu (SCE) põhikiri, et kõrvaldada takistused ühistute piiriüleselt koostöölt, arvestades ühtlasi nende eripäraga.

3 Vaidlustatud määruse teine põhjendus sätestab:

„Siseturu väljakujundamine ja seega kogu ühenduse majandusliku ja sotsiaalse olukorra parendamine tähendab peale kaubandustõkete kõrvaldamise ka tootmisstruktuuride kohandamist ühenduse ulatuses. Selleks on oluline, et kõikidel äriühingutel, kelle tegevus ei piirdu vaid kohalike vajaduste rahuldamisega, peaks olema võimalus kavandada ja korraldada oma tegevust ühenduse tasandil."

4 Üheteistkümnenda kuni neljateistkümnenda põhjenduse kohaselt:

„(11) Ühenduse ühistute piiriülest koostööd takistavad juriidilised ja haldusraskused, mis tuleks piirideta turult kõrvaldada.

(12) Üldpõhimõtetel põhineva, kuid ühistute eripära arvestava Euroopa ühistu kui uue Euroopa õigusliku vormi kasutuselevõtmine peaks võimaldama ühistutel tegutseda väljaspool oma riigi piire kas osal või kogu ühenduse territooriumil.

(13) Käesoleva määruse oluliseks eesmärgiks on luua eri liikmesriikides elavatele füüsilistele isikutele või eri liikmesriikides asutatud juriidilistele isikutele

võimalus asutada SCE. Samuti loob käesolev määrus võimaluse luua SCE kahe ühistu ühinemise teel või ühistu uueks õiguslikuks vormiks ümberkujundamise teel ilma eelneva lõpetamiseta, kui ühistu registrijärgne asukoht ja peakontor on ühes liikmesriigis ning üksus või tütarettevõtja teises liikmesriigis.

(14) SCE erilist ühenduse laadi silmas pidades ei piira käesoleva määrusega SCEde suhtes sätestatud "tegeliku asukoha" kord liikmesriikide seadusi ega välista muid valikuid, mis tehakse teistes äriühinguõigust käsitlevates ühenduse õigusaktides."

5 Vaidlustatud määrus kehtestab eelkõige normid Euroopa ühistu asutamise (artikkel 2), samuti selle miinimumkapitali (artikkel 3) ja põhikirja kohta (artikkel 5). Vaidlustatud määruse artikli 1 lõikest 5 tulenevalt on Euroopa ühistu juriidiline isik.

6 Vastavalt vaidlustatud määruse artiklile 6:

„SCE registrijärgne asukoht on ühenduses samas liikmesriigis, kus asub tema peakontor. Liikmesriik võib peale selle kehtestada oma territooriumil registreeritud SCEdele nõude, et tema registrijärgne asukoht ja peakontor oleksid samas kohas."

7 Vaidlustatud määruse artikkel 7 reguleerib Euroopa ühistu registrijärgse asukoha muutmist, mis toimub juriidilise isiku staatust kaotamata:

„1. SCE registrijärgse asukoha võib viia teise liikmesriiki lõigete 2–16 kohaselt. Selleks ei ole vaja SCEd lõpetada ega asutada uut juriidilist isikut."

8 Vaidlustatud määruse artikli 8 lõike 1 kohaselt:

„SCEd reguleerivad:

a) käesolev määrus;

b) käesolevas määruses selgesõnaliselt lubatud juhtudel tema põhikirja sätted;

c) käesoleva määrusega reguleerimata juhtudel või kui küsimus on reguleeritud osaliselt, määrusega hõlmamata aspektide puhul:

i) konkreetselt SCEsid käsitlevate ühenduse meetmete rakendamiseks vastuvõetud liikmesriikide õigusaktid;

ii) liikmesriikide õigusaktid, mida kohaldatakse SCE registrijärgse asukoha liikmesriigi õiguse kohaselt moodustatud ühistute suhtes;

iii) SCE põhikirja sätted samal viisil, nagu neid kohaldatakse SCE registrijärgse asukoha liikmesriigi õiguse kohaselt moodustatud ühistute suhtes."

9 Lõpuks, vaidlustatud määrus võimaldab Euroopa ühistute piiriülest ühinemist (vaidlustatud määruse artikli 2 lõike 1 neljas taane ja artiklid 19–34).

Vaidlustatud määruse vastuvõtmise seadusandlik menetlus

10 Euroopa Ühenduste Komisjon esitas Euroopa Liidu Nõukogule oma algse Euroopa ühistut puudutava ettepaneku 6. märtsil 1992 (EÜT 1992, C 99, lk 14). See ettepanek põhines EÜ asutamislepingu artiklil 100 A (muudetuna EÜ artikkel 95).

11 Pärast asutamislepingute muutmist Maastrichti ja Amsterdami lepingutega kohandati selle määruse ettepaneku õiguslik alus EÜ artiklile 95. Parlament nõustus oma arvamuses selle õigusliku alusega.

12 Nõukogus aset leidnud arutelude tulemusena muudeti õiguslik alus EÜ artikli 95 asemel EÜ artikliks 308. Antud muudatuse tõttu otsustas nõukogu veel kord parlamendiga konsulteerida.

13 Parlament nõudis oma 14. mai 2003. aasta arvamuses, et õigusliku alusena tuleb säilitada EÜ artikkel 95. Seda seisukohta toetas ka komisjon parlamendi muudatuste kohta arvamust avaldades.

14 Nõukogu võttis vaidlustatud määruse ametlikult vastu 22. juulil 2003, kinnitades sellega õiguslikuks aluseks EÜ artikli 308.

Poolte nõuded ja menetlus Euroopa Kohtus

15 Parlament palub Euroopa Kohtul:

— tühistada vaidlustatud määrus;

— jätta see kehtima kuni samas valdkonnas mõistliku tähtaja jooksul ja kohasel õiguslikul alusel vastu võetud uue määruse jõustumiseni;

— mõista kohtukulud välja nõukogult.

16 Nõukogu palub Euroopa Kohtul:

— jätta hagi rahuldamata;

— mõista kohtukulud välja parlamendilt.

17 Euroopa Kohtu president andis 9. märtsi 2004. aasta määrusega komisjonile loa menetlusse astumiseks parlamendi nõuete toetuseks. Sama määrusega anti luba nõukogu nõuete toetuseks menetlusse astuda Hispaania Kuningriigile ning Suurbritannia ja Põhja-Iiri Ühendkuningriigile.

Hagi

Poolte argumendid

18 Parlament esitab oma hagi toetuseks ühe väite, mis tuleneb EÜ artikli 308 ebaõigest valikust vaidlustatud määruse õigusliku alusena. Tema arvates on kohane õiguslik alus EÜ artikkel 95.

19 Parlament märgib eelneva kohta, et liikmesriikide äriühinguõiguse erinevused takistavad ühistute tegevust ja seda eelkõige registrijärgse asukoha muutmisel ja piiriüleste ühinemiste puhul.

20 Parlamendi hinnangul võiks selle määruse õiguslik alus suurepäraselt olla EÜ artikkel 95. Liikmesriikide õiguse ühtlustamist võiks samuti läbi viia, täiendades siseriiklikke õigusakte Euroopa juriidilise isiku vormide loomisega. Euroopa ühistu puhul on liikmesriikide õiguse ühtlustamine vajalik selleks, et oleks võimalik asutada ja juhtida üleeuroopalisi ühistuid.

21 Parlament lisab, et EÜ artiklis kasutatav mõiste „ühtlustamine" hõlmab peale meetmete, mille eesmärk on kõrvaldada erinevate siseriiklike õiguskordade erinevustest tingitud takistused, ka meetmeid, mille siht on ületada siseturu rajamiseks ja toimimiseks vajalikus ulatuses siseriiklike õiguskordade territoriaalsed piirid.

22 Parlament lükkab sellega seonduvalt ümber nõukogu argumendi, mille kohaselt eeldab ühtlustamismeede vältimatult liikmesriikide õigusnormide osalist või täielikku asendamist. Euroopa Kohus on tunnistanud, et liikmesriikide õiguse lähendamine, mida taotleb EÜ artikkel 95, võib toimuda ka siis, kui mõnes liikmesriigis puudub seda valdkonda reguleeriv seadusandlus täielikult (9. oktoobri 2001. aasta otsus kohtuasjas C-377/98: Madalmaad *vs.* parlament ja nõukogu, EKL 2001, lk I-7079, punkt 15).

23 Sama käib ka nõukogu väite kohta, et õigusaktide ühtlustamise eeltingimus on liikmesriigi pädevus kehtestada seda valdkonda reguleerivaid õigusakte, millel on samasugune tulemus kui ühtlustamisel. Parlamendi arvates ei ole sellist tingimust võimalik tuletada EÜ artiklist 95, seda enam, et liikmesriik üksi ei suuda saavutada samasugust tulemust nagu on võimalik saavutada õigusaktide ühtlustamisega.

24 Parlament rõhutab veel, et EÜ artikkel 308 ei ole vaidlustatud määruse vastuvõtmiseks kohane õiguslik alus, kuna sellele sättele tuginemine on lubatud tingimusel, et EÜ asutamisleping ei ole taotletava eesmärgi saavutamiseks sätestanud konkreetseid volitusi, mis ei ole aga käesolevas asjas täidetud.

25 Euroopa ühistu loomist ei saa sarnaselt intellektuaalomandi valdkonnale samastada uue õiguse loomisega siseriiklike õiguste kõrvale (vt eelkõige nõukogu 20. detsembri 1993. aasta määrus (EÜ) nr 40/94 ühenduse kaubamärgi kohta (EÜT 1994, L 11, lk 1; ELT eriväljaanne 17/01, lk 146-180) ja nõukogu 27. juuli 1994. aasta määrus (EÜ) nr 2100/94 ühenduse sordikaitse kohta (EÜT L 227, lk 1; ELT eriväljaanne 16/03 lk 390). Parlament juhib tähelepanu ka asjaolule, et erinevalt vaidlustatud määrusest loodi nende EÜ artiklil 308 põhinevate määrustega ühenduse haldusorganid, millel on juriidilise isiku staatus ning majanduslik ja administratiivne autonoomia.

26 Euroopa ühistu ei ole uus äriühingu vorm, millel ei ole liikmesriikide õigusega mingit sidet, kuna vaidlustatud määrus ei sätesta selle korraldust ammendavalt, vaid piirdub selle struktuuri reguleerimisega viidates süstemaatiliselt registrijärgse asukoha liikmesriigi kohaldatavale õigusele.

27 Komisjon toetab menetlusse astujana samasugust väidet kui see, mida kaitseb Parlament. Ta pakub samuti välja, et EÜ artiklis 95 sisalduval mõistel „ühtlustamine" on lai tähendus.

28 Komisjoni arvates on vaidlustatud määrus suunatud siseturu rajamise ja toimimise tingimuste parandamisele, kuna luues Euroopa juriidilise isiku vormi, mis võimaldab

ühistutel tegutseda väljaspool oma riigi piire, aitab ta kaotada teenuste osutamise vabaduse takistusi. Käesoleval juhul täiendaks Euroopa ühistu eripärane ja kogu ühendust hõlmav põhikiri ühistute erinevaid siseriiklike põhikirju, et hõlbustada nende piiriüleste tegevuste arengut.

29 Nõukogu hinnangul loob vaidlustatud määrus uue juriidilise isiku vormi, millel on üleeuroopaline mõõde ja mis eksisteerib lisaks liikmesriigi õiguse alusel asutatud ühistutele.

30 Nõukogu lisab, et asjaolu, et ühenduse akt on suunatud siseturu rajamisele ja toimimisele, ei ole selleks piisav, et selle õigusliku alusena tuleb kasutada EÜ artiklit 95. EÜ artikkel 14 täpsustab, et EÜ artikkel 95 on vaid üks säte teiste seas, mille alusel rajatakse siseturgu.

31 Selleks, et akti saaks kehtestada EÜ artikli 95 alusel, peab see ühtlustama siseriiklikke õigusakte ja kõrvaldama takistusi, mida siseriiklike õigusnormide erinevus ja/või piiratud territoriaalne mõju seab asutamislepingu eesmärkide saavutamisele.

32 Nõukogu väidab, et ühtlustamismeede peab ilmtingimata viima tulemuseni, milleni oleks saanud jõuda ka siis, kui igas liikmesriigis oleks samal ajal kehtestatud ühesugune õigusakt. Käesoleval juhul ei olnud igal liikmesriigil üksikult võimalik kehtestada sellist põhikirja nagu näeb ette vaidlustatud määrus.

33 Kuna ühtegi teist sobivat sätet ei leidunud, siis sai seega kõnealuse määruse õiguslik alus olla üksnes EÜ artikkel 308.

34 Hispaania Kuningriik ning Ühendkuningriigi valitsus, menetlusse astujad, arvavad samuti, et Euroopa ühistu on uus juriidilise isiku vorm. Vaidlustatud määrus tuli seega vastu võtta EÜ artikli 308 alusel.

Euroopa Kohtu hinnang

35 Õigusakti vastuvõtmiseks kohane õiguslik alus tuleb kindlaks teha lähtuvalt selle õigusakti sisust ja peamisest eesmärgist (vt eelkõige 17. märtsi 1993. aasta otsus kohtuasjas C-155/91: komisjon *vs.* nõukogu, EKL 1993, lk I-939, punktid 19–21 ja eespool viidatud kohtuotsus Madalmaad *vs.* parlament ja nõukogu, punkt 27).

36 Selle kohta tuleb nentida, et tuginemine EÜ artiklile 308 kui akti õiguslikule alusele on põhjendatud vaid siis, kui üheski teises asutamislepingu sättes ei ole ühenduse institutsioonidele antud vajalikke volitusi selle akti vastuvõtmiseks (vt 26. märtsi 1987. aasta otsus kohtuasjas 45/86: komisjon *vs.* nõukogu, EKL 1987, lk 1493, punkt 13 ja 13. juuli 1995. aasta otsus kohtuasjas C-350/92: Hispaania *vs.* nõukogu, EKL 1995, lk I-1985, punkt 26).

37 Euroopa Kohus on varemalt otsustanud, et ühendus võib tugineda EÜ artiklile 308, et luua uusi intellektuaalomandi õigusi, mis asetuvad siseriiklike õiguste kõrvale (vt 15. novembri 1994. aasta arvamus 1/94, EKL 1994, lk I-5267, punkt 59 ja eespool viidatud kohtuasjad Hispaania *vs.* nõukogu, punktid 23 ja 27 ning Madalmaad *vs.*

parlament ja nõukogu, punkt 24). Tuginemine EÜ artiklile 308 akti õigusliku alusena on välistatud, kui kõnealune ühenduse akt ei näe ühenduse tasandil ette uue kaitstava õiguse loomist, vaid üksnes ühtlustab liikmesriikide õiguskordades selle õiguse andmiseks ja kaitsmiseks kehtestatud õigusnorme (eespool viidatud kohtuotsus Madalmaad *vs.* parlament ja nõukogu, punkt 25).

38 EÜ artikkel 95 annab ühenduse seadusandjale õiguse võtta vastu meetmeid, mille eesmärk on parandada siseturu rajamise või toimimise tingimusi, kusjuures see peab olema nende meetmete tegelik eesmärk ning nad peavad aitama kaasa takistuste kõrvaldamisele asutamislepinguga tagatud majanduslike vabaduste, sh asutamisvabaduse, kasutamiselt (vt eelkõige 5. oktoobri 2000. aasta otsus kohtuasjas C-376/98: Saksamaa *vs.* parlament ja nõukogu, EKL 2000, lk I-8419, punktid 83, 84 ja 95, ning 10. detsembri 2002. aasta otsus kohtuasjas C-491/01: British American Tobacco (Investments) ja Imperial Tobacco, EKL 2002, lk I-11453, punkt 60).

39 EÜ artiklile 95 kui õiguslikule alusele on võimalik tugineda ka siis, kui soovitakse vältida kaubavahetusele tulevikus tekkida võivaid takistusi, mis on tingitud siseriiklike õigusnormide erinevast arengust, samas peab selliste takistuste tekkimine olema tõenäoline ja asjaomase meetme eesmärk peab olema takistuste ennetamine (vt selle kohta eespool viidatud kohtuotsus Hispaania *vs.* nõukogu, punkt 35; Saksamaa *vs.* parlament ja nõukogu, punkt 86; Madalmaad *vs.* parlament ja nõukogu, punkt 15 ja British American Tobacco (Investments) ja Imperial Tobacco, punkt 61).

40 Käesolevas asjas nähtub vaidlustatud määruse sisust ja eesmärgist, et see on suunatud uue juriidilise isiku vormi loomisele, mis asetuks siseriiklike ühistuvormide kõrvale; sama selgub ka vaidlustatud määruse kaheteistkümnendast ja neljateistkümnendast põhjendusest, mille kohaselt tuleb Euroopa ühistut pidada ühistute üleeuroopaliseks, eripäraseks ja kogu ühendust hõlmavaks õiguslikuks vormiks.

41 Vaidlustatud määruse artikli 8 lõike 1 punkti a kohaselt reguleerib Euroopa ühistu õiguslikku vormi eelkõige antud määrus. Selle artikli 8 lõike 1 punkt b sätestab, et Euroopa ühistut võivad käesolevas määruses selgesõnaliselt lubatud juhtudel reguleerida ka tema põhikirja sätted. Üksnes täiendava võimalusena ja määruse või Euroopa ühistu põhikirjaga reguleerimata juhtudel viitab kõnealuse määruse artikli 8 lõike 1 punkt c Euroopa ühistu registrijärgse asukoha liikmesriigi õigusele.

42 Lisaks on vaidlustatud määruse artiklis 2 esitatud Euroopa ühistu asutamise tingimused omased üksnes temale. Nõnda on Euroopa ühistule eriomane ka vaidlustatud määruse artiklis 7 ettenähtud võimalus viia oma registrijärgne asukoht ühest liikmesriigist teise ilma, et see muutmine tooks kaasa lõpetamise või uue juriidilise isiku asutamise.

43 Viimasena nähtub vaidlustatud määruse artiklist 9, mille kohaselt käsitletakse Euroopa ühistut igas liikmesriigis nii, nagu oleks see oma registrijärgse asukoha liikmesriigi õiguse kohaselt asutatud ühistu, et Euroopa ühistu vorm eksisteerib rööbiti siseriikliku õiguse ühistutega.

44 Neil asjaoludel ei saa pidada selle vaidlustatud määruse eesmärgiks, mis ei muuda olemasolevaid erinevaid siseriiklikke õigusakte, liikmesriikide ühistutele kohaldatava õiguse ühtlustamist, vaid selle eesmärk on luua ühistu uus õiguslik vorm, mis asetub siseriiklike vormide kõrvale.

45 Käesolevat tõdemust ei mõjuta tõsiasi, et vaidlustatud määrus ei kehtesta ammendavalt kõiki Euroopa ühistule kohaldatavaid sätteid ja viitab mõnedes küsimustes selle liikmesriigi õigusele, mille territooriumil on Euroopa ühistu registrijärgne asukoht, kuna selline viide, nagu ülal esitatud, on üksnes täiendava loomuga.

46 Eelnevast järeldub, et EÜ artikkel 95 ei saanud olla vaidlustatud määruse vastuvõtmiseks kohane õiguslik alus ning kõnealune määrus võeti õigustatult vastu EÜ artikli 308 alusel.

47 Kuna hagi ainus väide ei ole põhjendatud, tuleb hagi jätta rahuldamata.

Kohtukulud

48 Kodukorra artikli 69 lõike 2 alusel on kohtuvaidluse kaotanud pool kohustatud hüvitama kohtukulud, kui vastaspool on seda nõudnud. Kuna nõukogu on parlamendilt kohtukulude hüvitamist nõudnud ja kuna viimane on kohtuvaidluse kaotanud, tuleb kohtukulud mõista välja parlamendilt. Hispaania Kuningriik, Suurbritannia ja Põhja-Iiri Ühendkuningriik ja komisjon kui menetlusse astujad kannavad kodukorra artikli 69 lõike 4 alusel ise oma kohtukulud.

Esitatud põhjendustest lähtudes Euroopa Kohus (suurkoda) otsustab:

1. **Jätta hagi rahuldamata.**

2. **Mõista kohtukulud välja Euroopa Parlamendilt.**

3. **Hispaania Kuningriik, Suurbritannia ja Põhja-Iiri Ühendkuningriik ning Euroopa Ühenduste Komisjon kannavad ise oma kohtukulud.**

Allkirjad